

terminus motus per se, est tamen terminus motus per accidens; quia sicut dicitur in VI. *Physicorum*, motus per accidens est in omnibus; non autem omne quod dat esse per modum formae oportet quod sit terminus motus per se.

Ad tertium dicendum, quod formae comparatio ad materiam non sufficit ad rationem pulcritudinis, ubi imitatur forma luminis per quod resplendeat super partes materiae, et ideo habet per se processionem pulcritudo.

Deinde ponit secundam conditionem pulcritudinis, et dividitur in duo. In prima ponit conditionem quae complet rationem pulcritudinis in causa prima: in secunda manifestat per simile, ibi: *Ac similitudinem*. Dicit ergo primo ibi, quod supersubstantiale pulcrorum dicitur pulcritudo, sicut *causa consonantiae universorum*, idest proportionis et claritatis. In his enim duobus completur ratio pulcritudinis ad *similitudinem luminis*¹ cum fulgore, immittens pulcrum² *universis rebus, pulcrificas*, idest pulcrum facientes *traditiones ipsius fontani radii* a quo procedit lumen sicut a fonte: idest sicut lumen, quod est causa pulcri,³ per emissionem radiorum a causa efficit omnia luminosa, ita etiam secundum emissionem fulgoris a fonte pulcritudinis omnia participant⁴ de ipsius pulcritudine; et propter hoc dicitur in causa pulcritudo per immissionem claritatis.

Dubitatur autem hic de hac secunda conditione pulcritudinis. Unum enim simplex non consistit ex duobus. Sed pulcritudo est quaedam forma simplex; ergo non videtur quod ad esse ejus concurrat claritas et pulcritudo.

Praeterea, claritas est in tertia specie qualitatis; consonantia autem cum sit qualitas circa quantitatem, qualitas est in quarta specie qualitatis; ex distantibus autem tantum non potest formari unum simplex: maxima ergo ratio pulcritudinis non conficitur ex his duobus.

Praeterea, Tullius in libro de *Officiis* dicit, quod honestum dicit pulcrum secundum notitiam sui ab aliis; notitia autem non ponit aliquid in re ipsa quae cognoscitur: ergo non videtur quod claritas aliqua sit in ipsa pulcritudine.

Solutio. Dicendum quod sicut ad pulcritudinem corporis requiritur quod sit proportio debita membrorum, et quod color supersplendeat eis, quorum si altera deesset, non esset pulcrum corpus: ita ad rationem universalis pulcritudinis exigitur proportio aliquorum ad invicem, vel partium, vel principiorum, vel quorumcumque quibus supersplendeat claritas formae.

Ad primum igitur dicendum, quod simplex non potest con-

¹ immittentis.

² (verba cum fulgore immittens pulcrum, leguntur in margine.)

³ immittentis radios.

⁴ ipsius bonitates.

stare ex omnibus simplicibus, quasi ex partibus materialibus, aut quasi ex partibus essentialibus; potest tamen ex diversis effluere, quasi effective aliquid unum simplex, sicut forma mixti corporis est unum simplex quae manat ex diversis: potest etiam esse quod ad esse simplicis concurrant duo, quorum alterum sit sicut subjectum, et alterum sicut essentia rei; sicut ad esse similitatis concurrunt nasus sicut subjectum, et concavitas sicut essentia simi; et similiter ad rationem pulcritudinis concurrunt consonantia sicut subjectum, et claritas sicut essentia ejus: et similiter dicendum ad secundum.

Ad tertium dicendum, quod virtus claritatem quamdam habet in se, per quam pulcra est, etiam si a nullo cognoscatur; ex qua tamen aptitudinem habet, ut cum quadam claritate in notitiam veniat: et propter hoc dicit Tullius, quod dicitur pulcrum et honestum, secundum quod respectu alterius dicitur, clarescit.

Deinde ponit tertiam conditionem. Et primo ponit eam: secundo probat per significationem nominis apud Graecos, ibi: *Unde et kalos* etc. Dicit ergo quod supersubstantiale bonum dicitur pulcritudo sicut *vocans omnia ad seipsum*. Pulcritudo enim rapit omnia ad desiderium sui; unde et pulcrum apud Graecos dicitur *kalos*, quod est vocans: et nota quod in hoc fuit deceptus alius translator. Kalos enim per duo *el* scriptum, significat pulcrum apud Graecos; per unum vero, ibi, significat bonum: et ideo semper transtulit bonum pro pulcro, et ideo in parte ista alia translatio est tota vitiosa.

Sed videtur quod hic non sit conditio pulcritudinis, sed potius boni. Illud enim, quod omnia exoptant, bonum est et non pulcrum.

Praeterea, si hoc etiam pulcro conveniat, cum etiam conveniat bono et honesto, videtur quod haec tria substantialiter unum sint, quia conveniunt in eo quod substantialiter inest eis.

Solutio. Dicendum quod hoc non convenit pulcro secundum propriam differentiam, qua completur sua ratio, sed ratione subjecti sui, in quo communicat cum bono quasi ex natura generis: et ideo non sequitur quod sit in eo quod dividatur ab ipso per differentiam aliam quae est ultima conditio; sicut homo et asinus separantur in ultimis differentiis, quamvis conveniant in eo quod est natura generis. Unde sciendum est, quod de ratione boni est quod sit finis desiderii movens ipsum ad se; et ideo definitur a Philosopho, quod bonum est quod omnia optant. Honestum vero addit supra bonum hoc scilicet quod sua vi et dignitate trahat desiderium ad se: pulcrum vero ulterius super hoc addit resplendentiam et claritatem quamdam, super quaedam proportionata.

Deinde ponit quartam conditionem, dicens quod bonum su-

persubstantiale dicitur etiam, ibi, pulcritudo *sicut in totis*, idest in omnibus, *congregans tota*, idest omnia.

At videtur, quod haec non debeat esse conditio pulcritudinis. Duorum enim differentium non debet esse unus actus substantialis; sed lumen et pulcrum sunt differentia, alioquin simul de eis determinaretur; cum igitur congregare sit essentialis actus, videtur quod non sit actus pulcritudinis.

Praeterea, cum congregata non sint simpliciter unum, sic esset enim simpliciter unus actus; pulcritudo autem est splendor ipsius formae; videtur quod pulcritudinis potius sit unire quam congregare.

Praeterea, quare aliquid accipiatur, istae tres conditiones sunt.

Solutio. Dicendum quod sicut vocare ad se, convenit pulcritudini in quantum est finis et bonum, sic etiam congregare convenit sibi in quantum est forma; et secundum hoc non convenit¹ lumini. Nihil enim proprii congregare habet nisi forma, quae multiplices positiones materiae concludit in uno, secundum quod terminat ad ipsam.

Ad primum igitur dicendum, quod lumen est de essentia pulcri; tamen pulcrum addit super lumen differentiam specificam, per quam diversificatur ab ipso. Lumen enim non dicit nisi emissionem radii a fonte luminis: pulcrum vero dicit splendorem ipsius super partes materiae proportionatas: et ideo non est inconveniens, si idem actus attribuitur utrique.

Ad secundum dicendum, quod ratio pulcritudinis est proportio, quae requirit in se diversitatem aliquam; et ideo si dixisset unio, esset contra rationem pulcritudinis.

Ad tertium dicendum, quod pulcritudini convenit aliquid secundum essentiam suam, et aliquid ex natura generis. Natura autem generis est dupliciter: aut in quantum est forma, aut in quantum est finis. Si in quantum est forma, convenit sibi congregare: si in quantum finis, sic sibi convenit vocare ad se. Essentia vero ipsius potest considerari duobus modis: aut absolute, et sic convenit sibi claritas et consonantia, quae hic est propria ratio ejus; aut in quantum participatur ad rem pulcri, et sic convenit primae pulcritudini omnem pulcritudinem causare.

Pulcrum autem sicut et pulcherrimum etc.

Supra determinavit de pulcritudine: hic determinat de pulcro. Et dividitur in partes duas. In prima ponit modos pulcri, secundum quos est sine defectu pulcritudo in primo pulcro. In secunda probat illos modos, ibi: *Etenim simplici etc.* Prima dividitur in partes duas. In prima ponit octo modos, secundum

¹ Boni.

quos est pulcritudo, sine defectu sumptos; per oppositum octo modos, quibus causatur defectus in pulcritudine. In secunda assignat causam illorum modorum, reducendo in causam quamdam, ibi: *Sed sicut ipsum etc.* Modi autem sic sumuntur. Causa enim perfectae pulcritudinis potest considerari vel in re absolute, cui inest pulcritudo, vel secundum comparisonem ad aliud. Si in re ipsa absolute; aut ex parte ipsius formae, quae superfulget partibus pulcrificans eas; aut secundum partes pulcrificatas. Si secundum formam, dupliciter; aut secundum identitatem ipsius formae, vel diversitatem. Illud enim cujus pulcritudo dependet tantum ab una forma, est perfectioris pulcritudinis quam illud, cujus pulcritudo conficitur ex pluribus formis: et hoc patet per hoc quod dicitur in secundo *Caeli et mundi*. Et quanto aliquid paucioribus acquirit perfectionem suam, nobilius est, aut secundum modum eundem, vel diversum ipsius formae: quod enim aequalem semper recipit resplendentiam formae super se, est perfectioris pulcritudinis. Si autem secundum partes, aut hoc erit secundum situm partium in toto; et sic quod secundum totum pulcrum est, perfectioris pulcritudinis est, quam quod est secundum unam partem tantum; aut secundum partes temporis mensurantis extra, et sic quod non semper pulcrum est posterioris est pulcritudinis eo, quod alio non pulcrum est. Si autem secundum comparisonem ad aliud; aut secundum comparisonem ad causam, aut ad effectum. Si secundum comparisonem ad causam essendi, aut ad causam augmenti, et secundum principium dicit, quod illud quod non habet aliam causam facientem suam pulcritudinem est perfectae pulcritudinis, et quod vere se habet non deficientis: quantum vero ad secundum dicitur, quod id cujus pulcritudo non augmentatur vel diminuitur est perfectae pulcritudinis. Si autem in comparatione ad effectum, idest secundum quod suum effectum sit pulcrum secundum unum, et secundum alium non, nec secundum omnes, hoc dupliciter: quia aut comparatur ad diversa in specie, aut ad diversa in numero quae sunt eadem in specie; et utroque modo dicitur perfectioris pulcritudinis, quia respectu omnium pulcrum est his habitis.

Littera sic exponitur.

Diximus quomodo supersubstantiale pulcrorum dicitur. Pulcritudo autem secundum idem dicitur *pulcrum* sicut* pulcherrimum, in quantum est perfectioris pulcritudinis omnibus aliis; et simul cum hoc *superpulcrum*, in quantum est causa omnium

* Hic mutilus est Codex autographus. Quae autem sequuntur ex Cod. Vaticano sunt deprompta.

pulcrorum; et *superexistens*, propter eminentiam suae formae in pulcritudine secundum eadem, idest ab eadem simplici forma habens pulcritudinem non modificatam a pluribus formis; et similiter pulcrum, in quantum forma quae est causa pulcritudinis in eodem modo se habet; et neque factum pulcrum neque distinctum,¹ eo quod non habet causam qua sit pulcrum, sed in seipso pulcrum et jam inamissibilem pulcritudinem habet: quia sicut probat Avicenna, omne quod ab alio habet esse, per se possibile est, et dependens de se ad non esse: *neque auctum, neque minoratum*, in quantum non habet causam augmenti pulcritudinis; neque in aliqua parte pulcrum, quantum ad partes ipsius: *neque aliquando quidem*, quantum ad partes temporis mensurantis: *neque ad hoc quidem pulcrum*, idest relatum ad unam speciem, quae est effectus ejus, *pulcrum*,² ad alia vero *turpe*; nec ad honestum pulcrum ad...^{*} *turpe*; sed ad omnem suum effectum pulcrum est, secundum unamquamque speciem. Neque hoc quod hic dicitur, secundum rationem ad diversos effectus qui sunt ejusdem speciei; sicut diceretur quod respectu hominum bonorum esset pulcrum, respectu malorum turpe. Universale enim est ubique et semper; et ideo quod dicitur hic, etiam illic ostenditur ratione individuationis: *sicut quibusdam* etc. Haec est expositio ejus quod immediate dictum est.

Videtur autem quod non respectu omnium sit pulcrum. Inter formas enim sunt quaedam propinquiores agenti, et quaedam propinquiores materiae: quae vero propinquiores materiae sunt turpitudini admixtae, quia nihil est causa turpitudinis, nisi materia cum privatione; secundum vero propinquitatem ad agentem sunt pulcræ. Cum igitur utrorum haec causa sit, supersubstantiale pulcrum, quod est Deus; videtur quod sicut respectu illarum est pulcrum, ita respectu aliorum sit turpe.

Praeterea Pythagoras ponebat duas sufficientias rerum, in una quarum ponebat bonum, masculinum, pulcrum, quietem, et alia quae enuntiantur in primo *Metaphys.*; in alia vero oppositas his, scilicet malum, foeminam, turpe, motum, et alia. Aut igitur utrumque reducitur ad unum principium, quod est Deus, aut non: si non, ergo ipsum non comparabitur ad turpe sicut ad effectum; et sic nihil est quod dicit, quod respectu pulcrorum et turpium est pulcrum: si autem reducitur utrumque in ipsum sicut in causam, cum non sit causa alicujus, cujus exemplar non sit in ipso, oportet quod exemplar turpis sit in ipso; et sic debet dici turpe, sicut propter exemplar pulcritudinis pulcrum.

¹ *Corrige.* destructum.

² *Al.* ad aliud autem turpe.

* (*locus corruptus*).

Praeterea, cum ipse causa sit (tam) turpis quam pulcri, aut ostendit turpe in se ipso, aut non: si non, ergo ratio turpis non est in ipso, et sic non erit causa turpis, quia nullius est causa cujus ratio non sit in ipso; si autem ostendit, non ostendit nisi per exemplar turpis quod in ipso est: ergo exemplar sicut et exemplatum debet dici turpe respectu ejus.

Praeterea, omnis transmutatio reducitur ad aliquod principium, quod non disponitur per illam: sicut sol dicitur calidus, quia est principium alterationis quae est secundum calorem, cum ipse non disponatur per calorem; et sic est quod primi motores corporales quamvis non disponantur per easdem, nominantur tamen passionibus, quia sunt causae; sicut dicitur stella fortuna vel infortunium, bona vel mala: ergo similiter, quamvis principium non disponatur turpitudine, debet dici turpe propter effectus suos.

Item, si pulcrum principii sit causa existens non pulcrorum, aut est causa per mutationem sui exemplaris, aut per esse suum quod habet in causa. Si per esse, tunc idem esse haberent omnia quae sunt ab ipso; in ipso tunc omnia eodem modo procederent ab ipso et eadem ratione, quod est inconveniens; si per intentionem, cum eadem sit intentio in exemplari et in exemplato, quia in exemplari est ut vita et lux.

Contra, non omnia egredientia ab ipso habent vitam et lucem. Cum igitur egrediatur res ab ipso secundum hujusmodi rationes aut intentiones, non videtur quia sint vita et lux in ipso sic dictae. Sicut dicit Beda in *Glossa super Joh.*: quae sunt in causa, secundum naturam ejus (sunt); et ideo sunt vita in ipso, quia causa vivit, et lux quia est lucens; sicut dicitur arca in mente artificis vita, quamvis secundum quod est ex lignis educta quae non sunt susceptiva vitae.

Contra, forma arcae secundum quod est in mente artificis, est quaedam passio sive quoddam accidens; accidentis autem non est vivere: ergo videtur falsum esse quod dictum est.

Praeterea, Philosophus in XI. *Metaphys.* dicit, de divino intellectu loquens, quod quaedam melius est nescire quam scire, propter sui vilitatem; hoc autem non esset, nisi vilitas cognoscibilem redundaret in cognitionem; ergo et eadem ratione turpitudine cognoscibilem redundat in cognoscentem. Si igitur Deus causa est turpium, cum nihil ignoret eorum quorum causa est, oportet quod illis comparatus quodammodo habeat turpitudinem.

Solutio. Dicendum quod in Deo nulla valet cadere turpitudine, nec secundum se, nec in comparatione ad aliquem effectum; quia ad omnia comparatus, quae ab ipso sunt, pulcritudinem habet, sive sint pulcra sive turpia. Sicut enim pulcre apparet secundum comparationem ad gloriam Sanctorum, ita etiam pul-

critudo sive justitia apparet secundum comparisonem ad injustitiam reproborum.

Ad primum ergo dicendum, quod quamvis omnes formae sint a primo, quod sint propinquae materiae non habent a primo, sed a natura recipientium; sicut quod lumen occubat in nigro, et propinquum efficiatur tenebrae, non est a luce in nigro sed ab opacitate recipientis; quod tamen causa fulgoris in nigro est, a luce solis est: et similiter est de forma artis, quia in viliori materia minus clara efficitur, et in digniori magis.

Ad secundum dicendum, quod Pythagoras consideraverit causas propinquas rerum, et ideo reduxit illas in diversa principia. Si tamen consideremus primum principium, id erit omnino a quo habent quidquid decoris est in ipsis; turpitudinem vero ex natura recipientis habent.

Ad tertium dicendum, quod turpe in quantum habet aptitudinem ad pulcrum, aliquid participat de pulcro; quia in eo quod est aptum ad formam, jam est inchoatio formae, ut dicit Avicenna; et secundum hoc ostenditur in primo, et habet exemplar in ipso. In quantum vero est turpe non habet exemplar in ipso, quia turpitudine defectus est, cujus Deus causa non est, nec mali in quantum malum, sed tantum ejus quod est turpe.

Ad quartum dicendum, quod motor corporalis habet potentiam ad minus ad ubi, et habet potentiam admixtam cum actu in quantum movetur; et ideo propter hanc conditionem imperfectionis, malum potest denominare ipsum cujus est causa: sed in Deo nihil horum est.

Ad quintum dicendum, quod per intentionem formae exemplaris Deus turpium non causa est, cum illa intensio non facit exemplatum turpe, sed magis defectus ab intentione.

Ad sextum dicendum, quod non dicimus omnia lux et vita esse in Deo, quia omnia procedunt ab ipso ut viventia vel lucentia, quamvis lucem omnia habeant in quantum participant de forma, etsi vitam non omnia habeant, sed dicitur per principium effectivum et cognoscitivum. Secundum enim potentiam effectivam, per quam inducit materiam ad formam, dicitur vita in ipso, quia vita dicitur secundum id quod est principium activum: unde etiam dicitur de motu caeli in VIII. *Physic.*, quod est vita quaedam natura subsistentibus omnibus. Secundum vero rationem operis, quae est in cognitione ut dirigens in operatione, dicitur lux.

Ad septimum dicendum, quod est duplex species, scilicet rei, et species speciei. Species autem rei est, per quam res habet esse, quae est in ipsa re, et non in anima, sed intentio secundum quam accipitur ab intellectu, dicitur species illius speciei, et haec est in anima: unde dicitur in tertio *de anima*,

quod intellectus species specierum intelligibilium habeat, aut intentionem habet ab intellectu agente, qui ponit formam suam super id quod accipitur a sensibili: unde quando dicitur quod species arcae est vita in anima artificis, intelligendum de ipso intellectu agente, quod dicitur species specierum.

Ad octavum dicendum, quod Philosophus loquitur de intellectu divino per modum intellectus humani. Vult enim probare, quod intellectus divinus non accipit scientiam a rebus, sicut intellectus noster; si enim acciperet, sequeretur quod cognitio rei turpis moveatur ad turpe, sicut est in nobis. In Deo autem est cognitio ad esse, quod est causa rei, et non accepta a re; et ideo turpitudine scibilium non redundat in scientem.

Deinde patet octo positos modos, quibus perfecta pulcritudo est in primo, reducendo ad causam quandam; scilicet quod est secundum se ipsum pulcrum, id est secundum suam essentiam; et ex hoc sequitur quod sua pulcritudo sit tantum ab una forma, et quod non habeat causam pulcritudinis, neque quantum ad esse, neque quantum ad augmentum. Secundum est, quod est uniforme in pulcritudine cum seipso: et ex hoc sequitur, quod secundum eundem modum sua forma sit causa pulcritudinis, et quod non sit pulcrum secundum unam partem sine alia, vel in una parte turpis et non in alia. Tertium est, quod perhibet in se eminenter pulcritudinem, quae est fontana causa exemplaris et effectiva omnis pulcri: et ex hoc sequitur quod non recipiat a rebus, sed perhibeat in se quod respectu omnium aequaliter sit pulcrum, simul in eadem natura in diversis speciebus.

Deinde assignat causam eorum quae dixerat: *omnis*; quod omnis pulcritudo et quod omne pulcrum existit in prima pulcritudine: et dividitur in duo. In prima ostendit qualiter omnia pulcra sunt in primo pulcro, quod est effectivum pulcrorum; in secunda ostendit qualiter sunt omnia pulcra in ipsa natura pulcritudinis, ibi: *Et pulcro omnia uniuntur*. Circa primum tria facit: primo dicit omnia pulcra sunt in primo pulcro, sicut in causa exemplari; secundo quod sicut in causa efficiente, ibi: *ex pulcro isto*; tertio quia sicut in causa finali, ibi: *et propter pulcrum*.

Littera sic exponitur. Diximus quod perhibet in se pulcritudinem: *etenim*; id est quia in simplici et substantiali (*sic*)¹ natura omnium pulcrorum, id est divina, quae est exemplar omnium pulcrorum: *uniformiter praeextiterunt*² *secundum causam*, id est sicut in causa omnis pulcritudo et omne pulcrum.

Videtur autem quod non *uniformiter*; quia, secundum Augu-

¹ *Corrige*, supersubstantiali.

² *Codex legit* praeextendunt.